

Historie povodní na území České republiky

Povodně dnes zaznamenáváme v menší či větší míře téměř každoročně. Jak na tom ale bylo naše území v uplynulých staletích?

Povodně jako lidské dílo

Studie sedimentů ledovcových jezer severní Evropy a niv evropských řek včetně Moravy ukazují jasně, že po době ledové (v posledních patnácti tisíciletích) se rozsáhlé záplavy objevují až v raném středověku. Klíčovým faktorem, který zabraňoval masivním povodním, bylo zalesnění. Před tisíci roky bylo území naší republiky pokryto z 90 % přirozenými lesními porosty. Dnes zaujmají lesy něco přes 30 % plochy.

Jak to bylo ve středověku

Zhruba od 12. století našeho letopočtu lidé ve vnitrozemí i pohraničí kolonizují a zároveň odlesňují stále větší území. Nivy řek jsou více zaplavovány a zanášeny naplavenou hlínou. Postupně se prohlubují i říční koryta – odtok vody z povodí se stává nepravidelným, závislým na dešťových srážkách.

Zprávy o povodních najdeme především v kronikách a městských knihách. Jasným svědectvím jsou také povodňové značky vytesané do kamenů, nebo zakreslené na domech, branách či mostech. Od konce 11. stol. jsou dochovány informace o všech povodních, které postihly Prahu. Od 12. stol. přibývá písemných dokladů o povodních na dalších řekách. Mnoho měst bylo budováno podél vodních toků, většina sídel však byla stavěna na vyvýšených místech a do oblasti nivy byly situovány pouze stavby, které využívají vodu, jako jsou mlýny, pily nebo hamry.

První věrohodnou zprávu o povodni v Praze uvádí kronikář Kosmas v září 1118:

“Léta od Narození Páně 1118 v měsíci září byla taková povodeň, jaké myslím nebylo na zemi od potopy světa. Nebo řeka tato naše Vltava, náhle vyrazivši překotem ze svého koryta, ach, kolik to vsí, kolik v tomto podhradí domů, chýší a kostelů úprkem svým pobrala! Nebo v jiných časích, ačkoliv se to málokdy stává, aby voda dorážející leda podlahy mostu dosahovala, ale tato povodeň vystoupila až do výše desíti loket přes most.”

V novověku povodně pokračují

Povodeň v roce 1845 byla jednou z největších povodní na území Čech i Moravy v novověku. Překonána byla (a to ne všude) až po více než 150 letech povodní v roce 2002. Maximální průtok vody Prahou během povodně v roce 1845 se odhaduje na 4500 m³/s. U Karlova mostu přesahovala šířka rozbořeného toku jeden kilometr. Povodeň měla vliv i na stavbu železnic: protože většina tratí byla stavěna relativně krátce po ní, byly tratě navrženy tak, aby je nezasáhla.

Karlův most po povodni, září 1890

V září 1890 zasáhla Prahu znovu stoletá voda. Klády z utržených vorů, které se o Karlův most zarazily a bily do jeho pilířů. 4. září o půl šesté ráno strhly dva oblouky mostu a o půl desáté se zřítíl další oblouk. Byly to oblouky pátý, šestý a sedmý (počítáno od strany malostranské). Voda pronikla až na Staroměstské náměstí.

Mezi největší novodobé povodně ve 20. století patří ty v roce 1997. Velká voda tehdy zasáhla Moravu a část východních Čech. Zasaženo bylo 536 měst a obcí ve 34 okresech. Záplavy zasáhly také sousedící území Polska, Slovenska a Rakouska.

V roce 2002 pak nejničivější povodně v novodobých dějinách postihly kraje Středočeský, Jihočeský, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký a Prahu.

Karlův most během velké povodně 28. února 1784, při které bylo poškozeno pět jeho pilířů.

Obdobím velkých povodní bylo zejména 14. století.

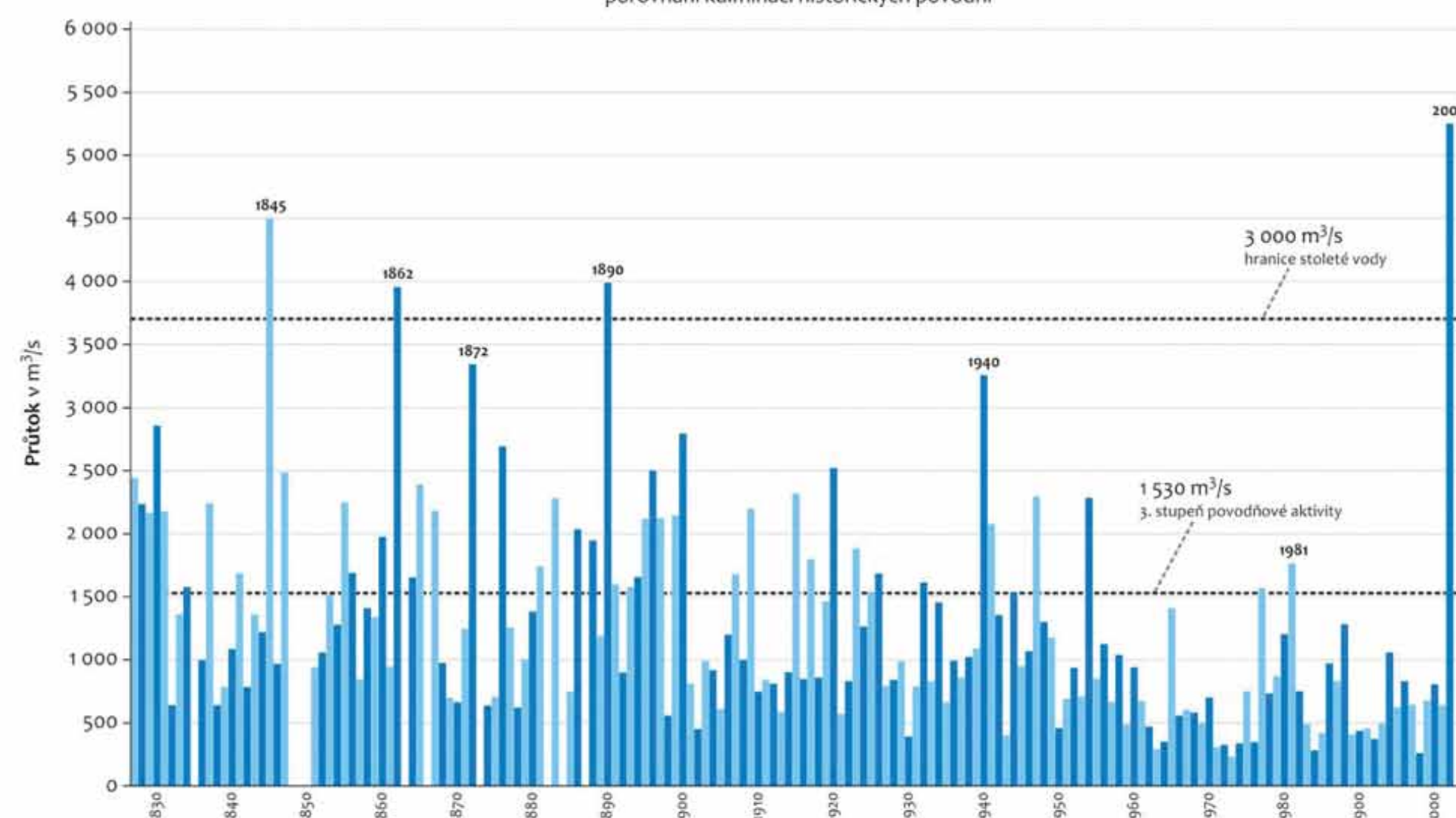
Docházelo k velkým splachům půdy, niva se zarovnávala a povodně zasahovaly do vyšších poloh. Ke zvýšené erozi snad přispělo i zavedení těžkého pluhu ve 13. století, kdy malá čtvercová polička, obklopená ze všech stran souvratěmi (neobdělávanými konci polí), byla nahrazena dlouhými poli. Odplavená půda musela být někdy na pole opět vynášena v koších.

Na Labi a Vltavě převažovaly v 16. století povodně z trvalých srážek. Další prudký nárůst povodní přišel až po roce 1750.

A budoucnost?

Při současném využití krajiny se povodním zcela nevyhneme. Historie nám to potvrzuje. V delších časových úsecích je možno vysledovat určité charakteristiky výskytu povodní. Například Václav Cílek rozeznává 30–50leté cykly, při nichž se mění srážkový režim. Střídají se suchá a mokrá období. Od 90. let tedy přichází období „povodňového neklidu“ – se zvýšeným rizikem povodní je tedy nutné počítat nejméně následujících 20 let. Proto je nezbytné se s povodněmi naučit žít.

Povodně na Vltavě v Praze v letech 1827 - 2002
porovnání kulminací historických povodní

Povodeň v Karlových Varech dne 24. 11. 1897